

Sociálne siete priniesli nový typ útokov, napr. Cyberstalking

1. Téma, ktorú kapitola prináša: Cyberstalking

CyberStalking: Správanie, ktoré má znaky abnormálneho záujmu o konkrétnu osobu. Vo forenznej psychológii je Cyberstalking považovaný za špecifický variant agresie. [3]

2. Okruhy, ktoré vysvetľuje

Opakované a systematické, dlhodobé sledovanie osoby pomocou elektronických médií, ktoré často prerastie do fyzického prenasledovania a obťažovania. Prenasledovateľ (*stalker*) dlhodobo prenasleduje konkrétnu osobu, zbiera o nej informácie a následne nadväzuje s obeťou kontakt.

Cyberstalking vedie k závažnému zníženiu kvality života obeť. [2]

3. Definície

Prenasledovateľ zbiera o zverenej osobe všetky dostupné údaje pomocou elektronických médií od sociálnych sietí, cez komunitné a komunikačné skupiny, až po verejné databanky (napr.

<https://www.katasterportal.sk>, www.orsr.sk, <http://www.zrsr.sk>, ...). V ďalšej fáze sa snaží prenasledovateľ priblížiť k obeti priamo alebo pomocou okolia, pričom ju obťažuje, narušuje jej súkromie a môže vzbudzovať strach. Kyberstalking postupne prerastá do závislosti na samotnom zbieraní dát o konkrétnom človeku. Cieľom býva samotné naplnenie závislosti alebo bližší vzťah s obeťou alebo peniaze. Obeť sa dostáva do nežiadúcich situácií, keď sú jej osobné údaje a osobné údaje jej blízkych osôb verejne prezentované alebo zneužívané na ďalšie získavanie údajov, či nadviazanie komunikácie. Často sa objavuje nadväzovanie kontaktov s okruhom blízkych ľudí obeť a postavením sa do polohy obeť, aby manipuláciou stiahol blízky okruh ľudí obeť cyberstalker na svoju stranu. Týmto správaním sa vytvára zložitá sieť kontaktov a poloprávd a klamstiev. Niekedy sa takýto typ cyberstalkingu označuje *stalking by proxy*.

Existuje špeciálna forma kyberstalkingu na zakázku, v tomto prípade kyberstalker zbiera o obeť údaje na objednávku a odovzdáva ich následne tretej osobe. Tento spôsob je bežný pre politickú a priemyselnú realitu (napr. odstavenie konkurencie).

Fázy cyberstalkingu

- Získavanie všetkých dostupných údajov
- Približovanie sa k obeť, sledovanie a často aj dokumentovanie stretnutí
- Psychický nátlak
 - zverejňovanie údajov: súkromných detailov s intímny charakterom,
 - objednávanie na adresu obeť,
 - ničenie majetku,...
- Fyzický kontakt (klopanie na dvere, ...)

Rozdelenie stalkerov

- Známý človek (spolupracovník, kamarát, spolužiak)
- Neznámý človek (kyberstalker, osoba s ktorou sa poznáte len sprostredkovane)

Prejavy stalkingu

- Demonštrovanie moci fyzickou blízkosťou,
- Vyhrážanie sa obeť,
- Aplikácia vyhrážok,
- Manipulácia okolia obeť (Stalker sa vydáva za obeť.)

- Poškodzovanie dobrého mena obeť.

Delenie stalkerov [4]

- Uctievač - snaží sa o intímny vzťah s idealizovanou obeťou, hľadá dôkazy o láske, ktoré aj nachádza. Ak si uvedomí pravdu, vzniká riziko agresie.
- Neobratný nápadník – stalkingom vyrovnáva frustráciu z interpersonálnych vzťahov. Správa sa majetnícky, bez empatie, ide mu o seba.
- Ublížený útočník – obeť je prostriedok na naplnenie túžby po pomste, obeť je náhodná a predstavuje odplatu za prežité krivdy.
- Sexuálny útočník – občasná forma, útočnickovým cieľom je sexuálne uspokojenie, anonymita zvyšuje pôžitok stalkera z útoku.

So stalkerom a s jeho aktivitami je nevyhnutné skončovať čo najskôr po odhalení a zabrániť tak možnosti prerastenia stalkingu do trestného činu.

3.1 Bezpečnostné pohľad

3.2 Základné bezpečnostné odporúčania

Zdieľanie informácií na sociálnych sieťach je potrebné obmedziť len na jednu skupinu.

Správy od neznámeho krásneho mladého chlapca (milé, láskyplné, imponujúce) pre mladé dievča, môžu pochádzať od úplne iného človeka, pretože internet zabezpečuje anonymitu.

3.4 Expertné bezpečnostné odporúčania - trestný zákon

Nebezpečné prenasledovanie (§ 360a): Kto iného dlhodobo prenasleduje takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie jemu blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života, tým, že a) sa vyhráža ublížením na zdraví alebo inou ujmom jemu alebo jemu blízkej osobe, b) vyhľadáva jeho osobnú blízkosť alebo ho sleduje, c) ho kontaktuje prostredníctvom tretej osoby alebo elektronickej komunikačnej služby, písomne alebo inak proti jeho vôli) zneužije jeho osobné údaje na účel získania osobného alebo iného kontaktu, alebo e) ho inak obmedzuje v jeho obvyklom spôsobe života, potrestá sa odňatím slobody...

Objektívna stránka citovaného trestného činu spočíva v dlhodobom prenasledovaní, ktoré je spôsobilé vzbudiť u iného obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života. Zo subjektívnej stránky trestného činu sa vyžaduje jeho úmyselné zavinenie. Z aplikačnej praxe sa pri citovanom trestnom čine musíme zaoberať posúdením a vyhodnotením pojmových znakov: dlhodobo, dôvodná obava a podstatný spôsob zhoršenia kvality života.

4 Obranné postupy

Bezpečnostné odporúčania sú vždy až následné pre riešenie konkrétneho stalkingu. Pri cyberstalkingu a ani iných formách stalkingu prevencia neexistuje. Pretože páchatelom a spúšťačom môže byť čokoľvek.

4.1 Základné

Dôležité je ako rozoznať cyberstalking, existuje niekoľko návodov, fázy ktorých sme popísali v kapitole 3. Každá fáza však je naviazaná od nevyhnutného kroku a to je identifikácia obeť. Obeť sa identifikuje tým, že chovanie stalkera u nej vyvoláva obavy, o seba (o zdravie, o život), o blízkych, o majetok.

V takomto prípade je najdôležitejšie *veriť svojim inštinktom*, okolie často nerozumie obeť a preto sa snaží situáciu potlačiť a žiada ignorovanie stalkera obeťou.

4.2 Best practice (zlatá stredná cesta z pohľadu bezpečnosti)

Ochrana pri Kyberstalkingu [1]

- Dajte vedieť stalkerovi, že o neho nestojíte, ale len raz a práve raz.
 - Nemám záujem s Vami o vzťah, viac ma nekontaktujte.

- Nevolajte, nepíšte mi, nekontaktujte ma žiadnym spôsobom.
- Nekontaktujte ma, ak to urobíte znovu alebo sa objavíte v mojom dome zavolám políciu.
- Nehovor viac čo som robila včera alebo moje údaje pred spolužiakmi, ak to urobíš, budem to riešiť s triednou učiteľkou.
- Nekomunikujte so stalkerom,
 - Ak vám stalker zavolá, zložte ihneď ako ho spoznáte, bez prejavu emócií.
 - Ak viete, že volajúci je stalker, nedvíhajte telefón.
- Nestretávajú sa so stalkerom,
- dokumentujte si všetky prejavy obťažovania,
 - ukladajte si telefonáty, správy, odkazy, vyhrážky,
- rozprávajte sa o vašej situácii s priateľmi a blízkymi,
- meňte svoje správanie v závislosti od prenasledovania,
- uvažujte nielen nad tým, čo sa stalo, ale pripravte sa aj na ďalšie kroky stalkera,
- zmeňte svoje návyky a pravidelnosti v správaní, ako je napr. cesta do školy, do práce, obchody, ktoré navštevujete,
- nebuďte osamote, a to nielen z dôvodu vašej bezpečnosti, ale aj pre prípad svedectva, ktoré by mohlo potvrdiť správanie útočníka,
- dôsledne kontrolujte a sledujte svoju internetovú komunikáciu,
 - sociálne siete ,
 - emailove kontá,
 - uverejňovanie fotografií,
- nahlasujte útoky na políciu, aby boli zdokumentované aj úradne,
- podajte trestné oznámenie, ak sa naplní dôvod podania,
- noste so sebou mobilný telefón pre prípad potreby zavolania pomoci,
- využite sociálne poradenstvo,
- *Žite ďalej svoj život ak využijete kompromisy pri boji so stalkerom, je len na Vás aké budú.*

5 Problémy

Stalking sa dá charakterizovať, ako zlovoľné, úmyselné a systematické prenasledovanie a obťažovanie inej osoby, ktoré u obeti znižuje kvalitu života a ohrozuje jej bezpečnosť. Pri stalkingu obeť cíti strach, nervozitu, obťažovanie a nebezpečenstvo. [6]

Spôsoby prenasledovania obete stalkerom, resp. stalkerom pri prenasledovaní môžu:

- Kontaktovať kolegov a blízkych obete,
- Bez prestania kontaktovať obeť
- Ukazovať sa obeti,
- Chodiť a čakať pri dome obete,
- Pozývať sa ku Vám domov,
- Poškodzovať majetok,
- Hacknúť WiFi sieť a sledovať komunikáciu obete,
- Vypnúť elektrickú energiu, internet pre obeť,
- Posielať darčeky,
- Inštalovať kamery a monitorovať obeť,
- Sledovať obeť pomocou GPS, SpyWare alebo sociálnych médií,
- Hacknúť sa do účtov obete,
- Zdieľať súkromné obrázky, videá a komunikáciu obete,
- Filmovať a fotografovať obeť bez súhlasu.

6 Pohľad na jednotlivých ľudí v cyberstalkingu

Kyberstalking je v súčasnosti relatívne nový prístup prenasledovania, často sa stávajú obeťou nielen dospelé osoby, ale aj žiaci a aj učitelia. Medzi deťmi sa prejavuje stalking hlavne pri riešení problémov so vzťahmi (chlapec dieťa ale aj medzi kamarátkami a kamarátmi) a vo všetkých ročníkoch s deťmi, ktoré si hľadajú obeť za prežité krivdy.

6.1 pohľad psychológa vzhľadom na útočníka

V prípadoch, keď ide o premyslenú činnosť, ktorej motív je uvedomovaný, stalking páchajú najmä jedinci s poruchami osobnosti. Najčastejšie ide o osobnosti s disociálnymi, paranoidnými, narcistickými, schizoidnými, obsedantnými či emočne nestabilnými charakteristikami. Väčšinou krátkodobo sa stalking môže objaviť ako reakcia na prežitý závažný životný stres (najčastejšie rozchod/rozvod) aj u osôb, ktoré netrpia žiadnou diagnostikovateľnou psychickou poruchou. [5] Cyberstalking však niektorí stalkerí definovali ako kreatívnu činnosť, ktorá ich naplňuje a sami seba ako zvedavých a ambiciózných ľudí. [7]

6.2 ako rozoznať obeť?

Obeťou môže byť ktokoľvek, kto vyhodnotí správanie stalkera subjektívne ako obťažujúce, či ohrozujúce. Stalking má negatívny vplyv na sociálny a profesionálny život, kumuluje negatívne pocity z dôsledkov správanie útočníka. Často sa stáva, že okolie obete nerozumie obeti a nechápe jej pociťom. Dôsledok môže byť depresia, pocit bezmocnosti, sebaobviňovanie, úzkostné vzťahy.

Dôsledky cyberstalkingu:

- psychické problémy,
- problémy v škole (zhoršený prospech, psychosomatické problémy..),
- stres, depresie, úzkosť, poruchy spánku,
- sociálne problémy (odmietanie kolektívu, nedôvera k ľuďom a sociálnu izolácia),
- fyzické ujmy – útoky na osobu, ublíženie na zdraví.

Záver

Zdroj

- [1] <https://eduworl.sk/cd/beata-tancsakova/5979/stalking--nekonecne-prenasledovanie-ktore-nici-zivot> (15.06.2019)
- [2] http://www.psychiatriapreprax.sk/index.php?page=pdf_view&pdf_id=7422&magazine_id=2 (15.06.2019)
- [3] Čírtková Ľ. Moderní psychológie pro právníky. 1. vyd. Praha, Czech Republic: Grada Publishing; 2008.
- [4] Mullen PE, Pathé M, Purcell R, et al. Study of Stalkers. Am J Psychiatry. 1999;156(8):1244–1249.
- [5] http://www.psychiatriapreprax.sk/index.php?page=pdf_view&pdf_id=7422&magazine_id=2 (30.06.2019)
- [6] <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a554-stalking-trestny-cin-nebezpecneho-prenasledovania> (30.06.2019)
- [7] <https://fici.sme.sk/c/20833286/rozhovor-s-kyberstalkerkou-sledovat-sa-da-aj-ludi-ktori-nie-su-na-socialnych-sietach.html> (30.06.2019)